

Citace záznamu

Vladislava Říhová, Zámek Tatenice, Prostor v severovýchodním nároží přízemí, *Renesanční a manýristické štukatéřství v Čechách a na Moravě* (online databáze), <https://stuky.upce.cz/node/977>, vyhledáno 25. 4. 2024.

Zámek Tatenice, Prostor v severovýchodním nároží přízemí

Číslo záznamu: 977

Bližší určení díla: Náročná dekorativní výzdoba klenby prostoru

Památkově chráněno, č. úskp: 38074/6-4085

Umístění: Přízemí, v severovýchodním nároží dispozice přízemí (v současné obřadní síni)

Datec: Kolem roku 1606

Tatenice, zámek, prostor v severovýchodním nároží (Jakub Kmošek, 2017)

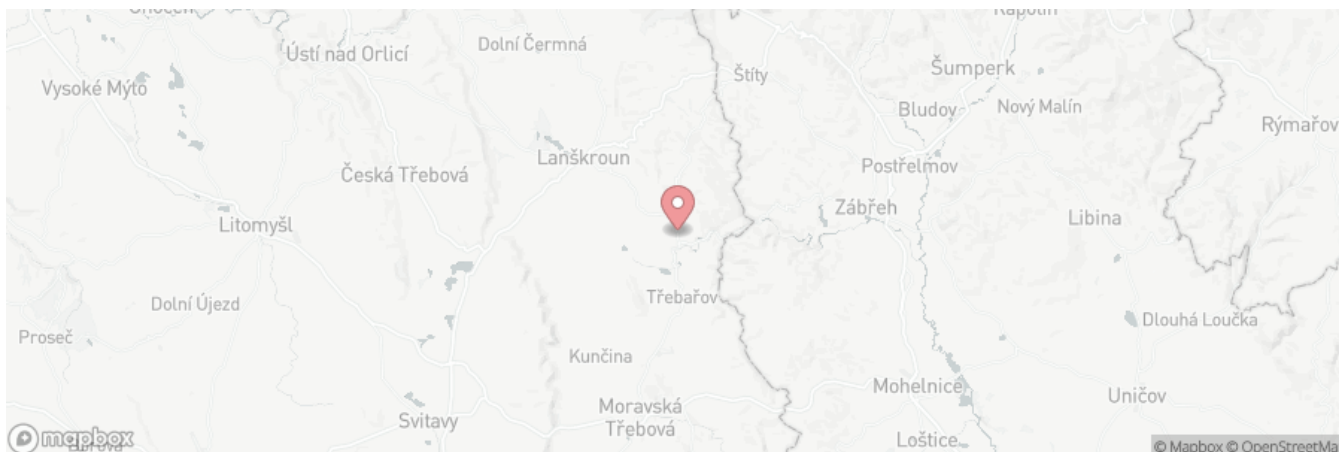
Anotace

Dvoupodlažní objekt renesančního zámku byl vybudován v roce 1606 pro Ladislava Velena ze Žerotína. Původně čtyřkřídlá dispozice byla při demolcích a radikální rekonstrukci 80. let 20. století upravena do současné podoby se severním a navazujícím východním křídlem. V interiéru se zachovalo 8 místností s autentickou, z části rekonstruovanou výzdobou tvořící bohaté dekorativní systémy tvořené z vytlačovaného štuk.

Abstract

The two-storey Renaissance chateau was built in 1606 for Ladislav Velen of Žerotín. The original four-wing layout was modified during demolition and radical reconstruction in the 1980s to its present form with a northern and adjoining eastern wing. The interior preserves 8 rooms with authentic, partly reconstructed decoration consisting of rich decorative systems made of extruded and carved stucco.

Kraj	Okres	Obec	Katastr
Pardubický kraj	Ústí nad Orlicí (okres)	Tatenice	Tatenice
Ulice, čp. / č. o.		GPS	
86		49.867649677671, 16.698140501976	

Technika štku	Materiálová skladba	Povrchové úpravy	Původnost
Vytlačovaný štuk, vyřezávaný štuk		monochromie (stávající stav) Monochromní bílý nátěr	Původní stav s druhotnými zásahy

Uměleckohistorický popis

Zámek Tatenice má podobu dvoukřídlé jednopatrové stavby. Jeho současná dispozice je výsledkem radikální rekonstrukce 80. let 20. století a řady demolí, které v původně pravidelně vybudovaném areálu probíhaly už od konce 18. století. Původní tvrz (integrovanou v dnešním východním křídle) zakoupil v roce 1600 majitel moravskotřebovského panství Ladislav Velen ze Žerotína. V roce 1606 ji nechal přestavět na zámek s pravidelnou tříkřídlou dispozicí a arkádovým nádvořím. V této době vznikly také náročné štukové dekorace, které se v části prostor přízemí i patra zachovaly dodnes. Z publikovaného půdorysu přízemí budovy (Plaček 1996, s. 339) je patrné, že jednodušší štukovou výzdobu na hranách lunet a v geometrických zrcadlech ve vrcholu kleneb bylo možné najít i v prostorách dnes již strženého západního křídla. Zachované prostory se štukovou výzdobou najdeme především v severním křídle a v sousedící severní části východního křídla. Celkem se jedná o osm místností v obou podlažích zámku.

Obdélný prostor v nároží severního a východního křídla je osvětlen ze dvou stran – v severní stěně má tři okenní otvory, ve východní dva. Je zaklenut výsečovou klenbou s třemi páry protilehlých trojbokých lunet na delší straně a dvěma páry na kratší straně dispozice. Základem náročné dekorativní štukové kompozice jsou vysoce plastické štukové pásy s vytlačovaného dekoru tvořené kombinací dvou ornamentů – po stranách vejcovce a uprostřed průběžného pásu se žaludy. Zdůrazňují hrany lunet a rámuji centrální obdélné zrcadlo ve vrcholnici klenby a propojují je s dalším do něj vloženým oválným zrcadlem. Oválné zrcadlo má pozadí tvořené vypichovanou omítkou, na které jsou umístěny dvě poloviny vyřezávaných rozet, které svírají centrální obdélné pole s řetězovým ornamentem, vyplněné menší rozetkou. Bohatou dekoraci doplňují na ploše klenby kartuše tvořené prořezávaným rámem se zavíjením a lístky, v nichž jsou vložena trojúhelná a oválná zrcadla nebo samostatné rozety. V ploše lunetových výsečí jsou využity motivy srdce s palmétou. Jako doplňkové motivy jsou použity okřídlené andělčí hlavičky a lví hlavičky nalepované na klenbu až v závěrečné fázi jako hotové otisky.

Výzdoba tatenického zámku souvisí s okruhem dalších podobných realizací z moravskotřebovského a sousedního zábřežského panství. Tato území vlastnil na počátku 17. století Ladislav Velen ze Žerotína, s jehož stavební aktivitou můžeme vznik štukatur spojovat. Podobné dekorativní systémy a shodné formy pro drobné štukové prvky (totožné lví a andělčí hlavičky atp.) byly použity na klenbě kostela sv. Jiří v Kuncině (kolem 1610), v městském domě čp. 146 v Moravské Třebové, v dekoracích tvrze v Nemilí a v podvěží kostela sv. Jiljí ve Svitavách. Dekorativní aparát odkazuje především ke slezským realizacím, jméno autora nebo stavební skupiny je dosud neznámé. Obdobné štukatury (nikoliv již prokazatelně stejné formy pro plastické prvky) najdeme také v Žerotínově městské rezidenci – manýristickém předdvorí zámku v Moravské Třebové (kolem 1615). Výstavbu tatenického zámku literatura spojuje se jménem moravskotřebovského stavitele Giovannioho Motally da Bonnamone (Plaček 1996, s. 338) a nověji hypoteticky také s okruhem prací stavitele Andrease Balzera ze slezské Nisy (Říhová 2011, s. 143), který působil na počátku 17. století v Moravské Třebové. Kompozičně i některými detaily (nikoliv však shodnými formami pro tlačené dekorace) jsou tatenické štukatury blízké realizacím z prostor zámku v Hranicích (Lejsková-Matyášová 1968).

Historické zásahy / opravy

Zámek vystavěný v roce 1606 ztratil v roce 1621 svou funkci. V dalších staletích sloužil pouze jako skladiště a sídlo úřednictva a jeho úpravám nebyla věnována větší péče. Neúdržba a následný požár dokonce vedly už na konci 18. století k demolici některých partií. V 80. letech 20. století proběhla radikální rekonstrukce exteriéru a interiéru zámku, v rámci níž byly štukatury upraveny, doplněny a nově barevně adjustovány. Pro tento zásah bohužel neexistuje žádná bližší dokumentace.

Současná monochromní úprava prostoru s bílým nátěrem plastických prvků i pozadí vznikla při rekonstrukci zámku v polovině 80. let 20. století. Nerespektuje původní barevné řešení, jehož podobu neznáme. Na starší černobílé fotodokumentaci z poloviny 20. století je patrné, že štukatury nesly silný nános druhotných nátěrů. Pravděpodobně dodržovaly starší členění na bílé plastické prvky, tmavší pozadí a výrazně tmavší pozadí kartuší v místech s vypichovanými omítkami.

Jak dokládá plánová dokumentace stávajícího stavu budovy z roku 1975, prostor byl v severojižním směru druhotně rozdělen 95 cm silnou příčkou, která měla zřejmě řešit vzniklé statické problémy objektu a do které bylo zároveň integrováno komínové těleso. Ve středu byla příčka vybavena prostupem. Byla situována za druhým okenním otvorem od východu. Současný třetí okenní otvor v severním průčelí v té době sloužil jako samostatný vstup do této části zámku.

Literatura

Milada Lejsková-Matyášová, *Renesanční štuková výzdoba zámeckých interiérů v severomoravských Tatenicích*, in: *Severní Morava* 16, 1968, s. 31–35.

František Musil, Z dějin zámku v Tatenici, in: *Lanškrounsko, vlastivědný sborník Městského muzea Lanškroun*, 2011, s. 2–4.

Jarmila Krčálová, Renesanční architektura v Čechách a na Moravě, in: *Dějiny českého výtvarného umění*, II/1, Praha 1989, s. 25.

Miroslav Plaček, *Hrady a zámky na Moravě a ve Slezsku*, Praha 1996, s. 338–339.

Emanuel Poche, *Umělecké památky Čech* 4, T–Ž, Praha, 1982, s. 29–30.

Vladislava Říhová, Skupina štukatur počátku 17. století na Moravskotřebovsku, in: *Moravskotřebovské vlastivědné listy* 16, 2005, s. 24–31.

Vladislava Říhová, *Dílo sochařů, kameníků a štukatérů počátku 17. století. Moravskotřebovsko*, Litomyšl 2011, s. 27–28, 145–150.

František Spurný a kol., *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Severní Morava*, Praha 1983, s. 245.

Prameny

Archiv NPÚ – ÚOP Pardubice, spisová dokumentace Zámek Tatenice.

Archiv Katedry dějin umění FF Univerzity Palackého v Olomouci, Vladislava Říhová, *Sochařská výzdoba manýristické části zámku v Moravské Třebové*. (disertační práce) Olomouc 2007, s. 36–39.

Autoři záznamu

Vladislava Říhová

Datum poslední změny

26.5.2023

Fotodokumentace současného stavu

Tatenice, zámek, klenba prostoru v severovýchodním nároží, pohled k východu (Lucia Krajčířová, 2021)

Tatenice, zámek, klenba prostoru v severovýchodním nároží, detail štukatur (Lucia Krajčířová, 2021)

Tatenice, zámek, klenba prostoru v severovýchodním nároží, detail štukatur (Lucia Krajčířová, 2021)

Tatenice, zámek, klenba prostoru v severovýchodním nároží, detail středového zrcadla (Lucia Krajčířová, 2021)

Tatenice, zámek, klenba prostoru v severovýchodním nároží, detail středového zrcadla (Lucia Krajčířová, 2021)

Tatenice, zámek, klenba prostoru v severovýchodním nároží, motiv srdce ve výseči (Lucia Krajčířová, 2021)

Tatenice, zámek, klenba prostoru v severovýchodním nároží, kartuše mezi výsečemi (Lucia Krajčířová, 2021)

Tatenice, zámek, klenba prostoru v severovýchodním nároží, detail vyřezávaného štku a drobných otiskovaných motivů (Lucia Krajčířová, 2021)

Tatenice, zámek, klenba prostoru v severovýchodním nároží, detail drobných otiskovaných motivů (Lucia Krajčířová, 2021)

Tatenice, zámek, klenba prostoru v severovýchodním nároží, pohled k západu (Lucia Krajčířová, 2021)